

PCG-beleid versus sociale vernieuwing

Dit artikel is gebaseerd op een inleiding die werd gehouden op de studiedag voor opbouwwerkers van het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden (LSA) op 3 oktober 1990 te Amersfoort. Anjo Douma, coördinator van de Stichting Werkgelegenheid Hoorn en kerngroep lid van het LSA, gaat aan de hand van een drietal punten in op de betekenis van het Probleem Cumulatiegebieden-beleid (PCG-beleid) voor sociale vernieuwing en de lokale praktijk. Aan een definitie van sociale vernieuwing waagt Douma zich niet. Hij meent dat het er meer om gaat wat men doet, dan hoe het heet. Wel dient er vanuit een gekozen concept gewerkt te worden.

Resultaten van het PCG-beleid

Het PCG-achterstandsgebiedenbeleid is er in veel gevallen in geslaagd een brug te slaan naar tot nu toe geïsoleerde groepen in achterstandswijken. Er is een proces van activering ontstaan via vernieuwende activiteiten, gericht op autochtonen en allochtonen gezamenlijk. Het uitgangspunt was de maatschappelijke integratie en gelijke behandeling in de directe woon- en leefomgeving. Gelijke behandeling is overigens ook voorwaarde om racisme of verharding van intolerantie tegen te gaan.

De overeenkomsten tussen Gewestelijk Arbeidsbureaus (GAB) en PCG-gemeenten, vaak in samenwerking met het opbouwwerk en wijkorganisaties tot stand gekomen, hebben in Helmond tot een zeer succesvolle arbeidsinpassing onder de naam 'Maatwerk' geleid. Door huisbezoek, intensieve begeleiding, een nauwkeurige inschatting van de mogelijkheden van potentiële werknemers en bedrijven is door wijkopbouwwerk en het GAB Helmond gezocht naar vaste arbeidsplaatsen voor langdurig werklozen. Vaak ging hieraan een aangepaste scholing of opleiding vooraf. Ook welzijnsinstellingen werden bij de voor- en natrajecten ingeschakeld. Bijna 70 % van de 500 langdurig werklozen werd binnen twee jaar aan vast werk

geholpen tegen ongekend lage kosten (circa f 1.500,-). Inmiddels wordt de methode ook toegepast in diverse andere PCG-gemeenten: Enschede, Eindhoven, Groningen en ook Hoorn.

In die plaatsen hebben bewonersorganisaties samen met het opbouwwerk, beroepsonderwijs en oudere vakmensen, buurtleerwerkplaatsen opgericht en voor doorstroming naar het bedrijfsleven gezorgd. De mensen die hierbij beroepsmatig zijn betrokken, hebben hun werkterrein of netwerk inmiddels vaak verbreed tot verzorging van de werving en selectie van personeel in het Midden- en Kleinbedrijf, ja zelfs tot het voeren van personeelsbeleid en -beheer om zo vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen.

De kennis van het regionale bedrijfsleven leidt vervolgens weer tot opdrachten voor de verschillende werkervaringsprojecten waar langdurig werklozen aan deelnemen (zoals administratieve opdrachten, opdrachten voor het vervaardigen van speeltoestellen, grote-maten-kleding, etc.). In andere wijken worden buurt-banenmarkten georganiseerd ter promotie van technische of verzorgende beroepen.

Instellingen van welzijnswerk, arbeidsbemiddeling, beroepsonderwijs en sociale diensten hebben elkaar gevonden in de trajectbegeleiding. Specifieke aandacht gaat hierbij ook uit naar allochtonen en de bemiddeling naar specifieke projecten in de verzorgende sector, de welzijnssector en naar taal-

onderwijs. In het SGBO-rapport (uitgegeven door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten) werden de resultaten van het PCG-beleid geregistreerd. Er was sprake van een sterk stijgende lijn. 44 % van de allochtonen nam deel aan het beleid. Onlangs heeft het Ministerie van BZa 100 extra formatieplaatsen voor deze nieuwe vorm van arbeidsinpassing ten behoeve van allochtonen ter beschikking gesteld.

De kwaliteit van de leefomgeving is tevens verbeterd. Hier valt vooral op dat het stadsvernieuwings- en renovatieproces weer een koppeling kent tussen de technische en sociale component. Dat leidt tot allerlei verbeterde vormen van beheer van het dagelijks onderhoud en het toezicht. In deze vormen van beheer vallen altijd een aantal elementen samen:

- activering van bewoners en kennisoverdracht via de informele sociale netwerken
- het aanstellen van huismeesters in de directe leefsituatie
- samen met vormen van zelfbeheer van flat/complex en buurt
- en met buurtwachters voor het geheel van de leefomgeving.

Voor deze vorm van beheer kan verwezen worden naar voorbeelden in Groningen, Deventer, Den Haag en Rotterdam. Het is niet verstandig om slechts één van die elementen na te streven. Het systeem valt dan in elkaar en er is weer snel sprake van een neerwaartse spiraal. Aan deze vormen van buurtbeheer zijn vaak methoden van vandalismebestrijding en criminaliteitspreventie gekoppeld.

Het buurtbeheer heeft ook een functie in de doorbreking van het isolement van een deel van de bewoners. Voor ouderen zijn er voorzieningen opgezet, gecombineerd met voedingsvoorlichting, samen met buurthuizen en verzorgingstehuizen.

De eetvoorzieningen op wijkniveau worden weer verzorgd in werkprojecten. Vrijwilligers en buurtbeheerders begeleiden de ouderen over straat naar de voorzieningen. Andere projecten die gericht zijn op integratie van ouderen in de buurt zijn ouderen in het wijkbestuur, ouderen in studiekringen van buurthuizen en educatieve instellingen en kinderopvang.

Verbetering van woningen, de energievoorziening en het milieuaspect, wordt in navolging van Den Haag verricht door zogenaamde 'E-teams' in werkgelegenheidsprojecten voor jongeren. Milieuwerk kan uitgebreid worden naar zwerfvuil, verzorgen van groen, opruimen van hondepoep, hulp bij gescheiden afvalinzameling voor bijvoorbeeld ouderen en gehandicapten. Allochtonen worden bij de leefomgeving en de voorzieningen betrokken door het verrichten van werkzaamheden via de moskee. Bij al deze ontwikkelingen blijft tevens een sterke koppeling bestaan met recreatieve activiteiten, sport- en spelvoorzieningen voor kinderen, vakantiewerk, speeltuinwerk en dergelijke. Al deze activiteiten kunnen ook in de vorm van banenpools worden georganiseerd.

De kwaliteit van de voorzieningen.

Het PCG-beleid heeft meerwaarde opgeleverd door samenwerking op plaatselijk en wijkniveau. Deze samenwerkingsvormen bestonden voorheen niet. In een aantal wijken in Den Haag zijn de werkers in wijkteams geformeerd. Ze waren voorheen sterk sectoraal en categoriaal gericht, tegenwoordig gaan ze steeds sterker oplossingsgericht werken. Men kijkt nu buiten het eigen gebied, men zegt niet meer: dat is mijn taak niet. Men vervangt elkaar waar nodig. Men noemt zich veel vaker ontwikkelingsfunctionaris. Het sociaal-cultureel werk en het

opbouwwerk zijn de toeliders naar voorzieningen op het gebied van wonen, weten, werken en welzijn geworden. Het aantal buurtwerkgroepen en vrijwilligers is daardoor ook sterk toegenomen. Bewoners hebben in samenwerking met beroepskrachten buurtwinkels gestart om de toegankelijkheid te verbeteren.

Bij deze functionarissen is een gevoeligheid ontstaan voor de principes van de marketing. Men gaat uit van de behoeften van bewoners. Men is vaak deskundig geworden op het gebied van het overbrengen van leerprocessen over onderlinge samenwerking, het activeren en participeren van bewoners. In Enschede zijn speciale cursussen ontwikkeld om bewoners vaardigheden aan te leren die nodig zijn om te kunnen samenwerken met gemeentelijke diensten.

De gemeenten hebben een voortrekkersrol en een grote verantwoordelijkheid voor het vormgeven aan de sociale vernieuwing. Bij de 'koppeloopende gemeenten' is vooral van een verandering van de bestuursstijl sprake. Dit komt tot uiting in grotere openheid, service-verlening, samenwerking en participatie van betrokkenen uit bepaalde wijken en doelgroepen. Deze gemeenten proberen in samenwerking met het maatschappelijk middenveld tot nieuwe werkvormen te komen. Naar hun idee levert dit een aanzienlijke meerwaarde ten aanzien van het beschikbare geld op. Gemeenten die nog geen sterke beleidsstructuur kennen beschikken vrijwel altijd over minder middelen.

PCG-ervaringen en opbouwwerk

Bekijken we de vraag van de samenleving dan blijkt dat mensen aan een aantal basiseisen moeten voldoen om te kunnen functioneren in die samenleving. Naast voldoende scholing moet men ook beschikken over een aantal eigenschappen zoals creativiteit, flexibiliteit en slagvaardigheid. Daarnaast moet men kun-

nen communiceren en bereid zijn permanent bij te leren. De mensen in achterstandssituaties beschikken hier meestal niet, of in onvoldoende mate over. Door middel van een wijkgerichte aanpak in het kader van het sociale vernieuwingsbeleid moet worden geprobeerd deze mensen bij de samenleving te betrekken. Als wij de PCG-ervaringen bekijken, dan heeft het opbouwwerk hierin een specifieke taak. Het opbouwwerk leidt mensen als het ware toe naar de door de samenleving gestelde eisen door middel van de activerings- en ontwikkelingsfunctie. Het opbouwwerk bemiddelt naar en bouwt een netwerk op met andere collectieve organisaties en het bedrijfsleven. Een andere les van de PCG-ervaringen is dat het opbouwwerk deze functie nooit kan en mag vervullen als het netwerk van organisaties niet de bereidheid heeft uitgesproken met deze werkwijze en doelen akkoord te gaan. Indien deze bereidheid niet bestaat kan dit leiden tot geringere effectiviteit en confrontaties tussen instellingen. Voor een succesvolle bijdrage van het opbouwwerk aan het sociale vernieuwingsbeleid is nodig:

- kennis van het individuele probleem
- kennis van de context waarbinnen het probleem zich afspeelt
- kennis van netwerken en productaanbod
- bereidheid tot intensieve en individuele benadering van klanten
- een flexibele werkhouding.

Er is wel eens gezegd dat de door mij genoemde problematiek een marketing, communicatie- en organisatieprobleem is. Immers de verschillende vragen van mensen zijn niet altijd bekend, dan wel onbenoemd. Er is sprake van complexe problematiek en van een verkokerde onoverzichtelijke organisatie met weinig vormen van overleg. Basis voor een aanpak vanuit het opbouwwerk van het sociale ver-

nieuwingsbeleid is de wijkanalyse. Dit bestaat uit een onderzoek op basis van gesprekken met bewoners, collega-organisaties en overheid. Daarna volgt een interpretatie van de gegevens. Ten aanzien van het werken aan een oplossing moet er gecommuniceerd kunnen worden. Daarvoor is een wijkplatform en een ontwikkelingsbureau nodig. Het platform heeft hierbij meer een bestuurlijke verantwoordelijkheid. Het opstarten van een ontwikkelingsbureau kan een taak zijn voor het opbouwwerk.

PCG-beleid en sociale vernieuwing

Als laatste aspect noem ik enkele conclusies uit de ervaringen met PCG-beleid die van belang zijn voor de sociale vernieuwing.

* Sociale vernieuwing is een beleidsproces en vereist een vergaande politiek-bestuurlijke consensus. Het is geen optelsom van losse activiteiten. Het is wel werken vanuit een systematisch opgebouwd concept of formule.

* Aan de aanpak gaat een marktonderzoek in de wijk, een wijkanalyse en de opbouw van een beleidsstructuur vooraf. Neem daarvoor de tijd. Het is een groeiproces. Ga nooit sneller dan de gemiddelde deelnemer.

* Samenwerking en samenhang moeten gepremieerd worden, draag bijvoorbeeld zorg voor een ontwikkelingsbureau dat ondersteuning kan geven aan uitvoerende functionarissen en bewoners.

* Er is altijd sprake van een open cultuur. De mensen hoeven niet te horen wat hun probleem is, dat zeggen ze zelf wel.

* Baseer het beleid op goede voorbeelden, op 'up-grading', verminder het zorg- en sanctie-aspect. Breng de onderlinge behoeftetrajecten met elkaar in verband.

* Begin bij het begin. Reken af met

de gedachte dat alle mensen uit zichzelf wel gebruik maken van voorzieningen. Dat doen alleen de sociaal vaardigen. De voorziening moet dus naar de mensen toe. Verricht daarom onderzoek naar wat de mensen bezighoudt.

* De enige oplossing die werkt is de oplossing die mensen zelf hebben bedacht. Om mensen zover te krijgen moeten zij bij elkaar worden gebracht. Hierbij moet worden opgelet dat men allemaal eigen belangen heeft. Die kunnen zoveel van elkaar verschillen dat concurrentie kan ontstaan. Bemiddelingsfuncties, leerprocessen en professionele methoden zijn absoluut nodig.

* Vorm een samenwerkingsverband met de mensen en instellingen die dit willen omdat ze veranderingsgezind en vindingrijk zijn.

* Netwerkopbouw is voorwaarde. Waardeer de tijdrovende energie-vretende, arbeidsintensieve benaderingswijzen die voor individuele begeleiding, persoonlijke aandacht en netwerkstructuren nodig zijn. Wordt niet direct ongeduldig. Sociale vernieuwing is lange-termijnwerk en bepaald niet van de gemakkelijkste soort.

* Zorg voor communicatie met de diverse doelgroepen door gesprekken, regelmatige publiciteit, 'brainstorm'-bijeenkomsten en openbare informele werkvergaderingen.

Er zijn kansen om het vak te ontplooiën, nu er een grote behoefte bestaat aan kennis en vaardigheden zoals die binnen het opbouwwerk zijn ontwikkeld. Grijp die kansen en doe het niet alleen, als hulp van anderen noodzakelijk blijkt. Het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden wil die hulp graag bieden.

Het verslag 'Nieuwe kansen voor opbouwwerk' kost f 15,- en is te bestellen bij het ISA-secretariaat.

Het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden organiseert in 1991 een serie bijeenkomsten voor bewonersgroepen en de voor hen werkende beroepskrachten. Doel is het overdragen van kennis en informatie over concrete lokale projecten en thema's die voor sociale vernieuwing van belang zijn en de participatie van bewoners te stimuleren.

De informatie wordt niet gegeven door lezingen of theoretische beschouwingen, maar door georganiseerde bezoeken aan projecten en lokaties waar successen geboekt zijn en waar dus iets te leren valt. De betrokkenheid van bewoners en de manier waarop die participatie is gerealiseerd, vormen de rode draad die door alle bijeenkomsten loopt. Aan het eind van de bijeenkomsten wordt er aandacht besteed aan de situatie en ervaringen van de deelnemers aan deze bijeenkomsten in relatie tot het onderwerp. Kan een project in andere steden worden toegepast, kunnen onderdelen overgenomen worden of zijn andere oplossingen beter of eenvoudiger te realiseren?

De bijeenkomsten voor beroepskrachten en bewonersgroepen vinden gescheiden plaats, maar gaan in hoofdlijnen over dezelfde onderwerpen.

De data voor de eerste vier bijeenkomsten zijn:

28 februari (beroepskrachten)
12 april (bewoners)
14 mei (beroepskrachten)
14 juni (bewoners)

Voor meer informatie kan men terecht bij het LSA, Henk Cornelissen of Sonja Swarts, p/a Landelijk Platform Opbouwwerk, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, tel. 070-3804431. ■

Op 19 januari jl. organiseerde het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden een landelijke bewonersdag. De happening vond plaats in de Grote of Lebuïnus Kerk te Deventer. De dag was bedoeld om bewonersorganisaties de kans te geven hun eigen activiteiten te presenteren en om informatie uit te wisselen. Naast de vele stands die door deelnemende bewonersorganisaties werden ingericht 'draaide' er ook een plenair programma in het midden van de ruimte. Centraal stond hierbij het optreden van premier Lubbers die ondanks de Golfperikelen 'gewoon' present was.

De 35 stands maakten op overtuigende wijze duidelijk dat er op buurniveau veel gebeurt aan sociale vernieuwing. Het is zonneklaar dat in de 37 convenantgemeenten genoeg initiatieven vanuit de bewoners zelf komen. Hiermee krijgt de Sociale Vernieuwing een 'gezicht'. Van abstract bestuurlijk proces naar het daadwerkelijk verwijderen van poep op de stoep.

Van Groningen tot Tilburg en van Rotterdam tot Arnhem presenteren bewoners hun oplossingen voor de problemen in de buurt. Ook was er een video-grootbeeld te bewonderen waarop een aantal organisaties documentaires over hun projecten konden tonen. Op de markt was het een drukte van belang. Er werd druk gepraat over alles wat er te zien was en materiaal uitgewisseld. Onderwerpen die onder meer aan bod kwamen waren projecten en activiteiten op het gebied van het beter leefbaar maken van wijken en buurten zoals:

- * buurtbeheer, onderhoudsploegen, verkeersmaatregelen en
- * preventie en bestrijding van criminaliteit en andere overlast,
- * projecten gericht op werkgelegenheid en scholing voor een baan,
- * onderwijs en basiseducatie.

Van de kansel

In het midden van de kerk waren een aantal sprekers te beluisteren. Riki Heine, lid van een bewonersorganisatie te Eindhoven beet de spits af.

In een integer betoog pleitte zij voor grotere nadruk op ervaringen van de bewoners zelf. "Begin bij de bewoners zelf als je iets wilt veranderen. Het werkt niet alleen sneller. Het is ook praktischer. Het heeft meer kans van slagen dan een opgelegde verandering van bovenaf." Vervolgens vond er een paneldiscussie plaats waarbij het publiek geacht werd het een en ander aan te kaarten. Bewoners reageerden vanuit hun eigen ervaringen en hieruit werd wel duidelijk dat mensen zeker actief betrokken zijn bij hun buurt.

Als vertegenwoordiger van de Interbestuurlijke Projectgroep Sociale Vernieuwing was de Amsterdamse opbouwwerker Jan Beerenhout aanwezig. In zijn betoog constateerde hij dat er inmiddels 313 gemeentes formeel 'ja' tegen Sociale Vernieuwing hebben gezegd. "En dus zitten we nu met een volle kerk met bewoners uit die gemeenten," voegde hij er aan toe. Vervolgens vertrouwde hij zijn gehoor toe dat de aanwezigen, als bewoner, de centrale plaats innemen in het proces van sociale vernieuwing. Dit baseerde hij op artikel 4 van het modelconvenant dat als voorbeeld dient om 'individuele' convenanten met gemeenten af te sluiten. Hij hamerde op de ervaringsdeskundigheid van bewoners als onontbeerlijke factor bij het welslagen van de Sociale Vernieuwing. Hij ging hierbij ook in op de parallel die die dag door meer sprekers werd getrokken (o.a. premier Lubbers) namelijk tussen stadsvernieuwing en sociale vernieuwing. "Kijk, sociale vernieuwing lijkt qua aanpak, wat mij betreft en natuurlijk is niet voor niets Jan

Schaefer onze voorzitter, zeer veel op stads- en dorpsvernieuwing." En even verderop: "(...) hou dat beeld van het stadsvernieuwingproces toch alsjeblieft goed vast."

Over de bewonersparticipatie stelt Beerenhout dat het vertrouwen van de bewoners in de (lokale) politiek verloren is gegaan en dat artikel 4 met name is opgenomen in het modelconvenant om gemeenten tot taak te geven dit te herstellen. "Zo wordt sociale vernieuwing ook de motor van de noodzakelijke bestuurlijke vernieuwing en geen bestuurlijke vernieuwing zonder politieke vernieuwing".

Na Beerenhout betrad Hans Stenfert Kroese, projectleider van Nieuwe Banen Rotterdam Werkt het spreekgestoelte. Hij bezag de sociale vernieuwing vooral vanuit de werkloosheidsproblematiek. Hij constateerde dat vele werklozen op de achterste rij blijven zitten ondanks alle pogingen om in Rotterdam langdurig werklozen bij te scholen en aan het werk te helpen. Het aantal werklozen is te groot. Daarom zijn er meer banenpools nodig. Via banenpools wordt additioneel werk geschapen dat tegen minimale beloning wordt verricht. Volgens Stenfert Kroese moet het overheidsgeld dat hiermee is gemoeid naar de buurt. De buurt moet bepalen wat voor werk er gedaan moet worden en de mensen in dienst nemen. Op deze wijze kunnen we er zekerder van zijn dat de banenpool ook in de andere cirkels van de sociale vernieuwing een bijdrage levert. Aansluitend voerde Mar Aalders het woord. Als projectleider van Stichting werk in Charlois (Rotterdam) kon hij het gepropageerde buurtgebonden karakter van banenpools nader toelichten. Hij gaf concrete voorbeelden van projecten zoals die in Charlois zijn opgestart. Ook werd het initiatief van de wijkwerkwinkel uitgebreid beschreven.

Hij constateerde dat de geëigende toeleidingstrajecten tot arbeid niet het gewenste effect sorteerden. Op basis van deze probleemstelling heeft hij met de wijkbewoners geïverd voor een centraal coördinatiepunt voor werkgelegenheidszaken. Het is de bedoeling dat in de wijkwerkwinkel vertegenwoordigers van het Gewestelijk Arbeidsbureau, Gemeentelijke Sociale Dienst samen met een 'intaker' van Nieuwe Banen Rotterdam Werk één loket kunnen aanbieden. Daar moet volgens de beste principes van het maatwerk een baan worden gevonden voor de werkloze. Het is aan de werkloze wijkbewoners toegezegd dat zij aan dat ene loket hun zaken kunnen afhandelen zonder doorverwijzing naar andere (verre) instanties. Concluderend stelde hij dat de zegen niet van boven komt (dat is 'sociale vernedering') maar van onderaf.

Vervolgens voerde Jaap van leyden het woord. Hij was tot voor kort werkzaam bij het project 'Wisselwerk' in de wijk Zevenhuizen in Apeldoorn. Hij stelde vast dat de regeringsnota over Sociale Vernieuwing ('Opdracht en Handreiking') een bekrachtiging betekende voor het reeds verrichte welzijnswerk in Apeldoorn. Een voorbeeld: "U kent dat wel, die groenstroken tussen twee flats. Vrij groot, een beetje kaal en vaak een beetje troosteloos door het zwerfvuil. Bewoners vonden dat daar iets aan gedaan moest worden. Het leek ons een heel goed idee als er wat extra aandacht aan gegeven zou worden en men wilde ook zelf de handen best uit de mouwen steken. Het gras extra maaien, weer zand in de zandbak, het speeltoestel een extra verfje en het tegelpleintje glasvrij maken etcetera. Niks simpeler dan dat, zeg je op het eerste gezicht: we hebben het geweten. Dan blijkt ineens dat de strook groen tussen de flats van de woningbouwvereniging is, dat het grasveld van de dienst stads- en dorpsgroen is, dat de verharde paadjes van de dienst wegen en verkeer zijn en dat

Centrum: Premier Lubbers (l) en Jan Bugter (r) maken een rondleiding (foto: Auke Pluim)

de zandbak eigenlijk meer van niemand is omdat de gemeente hem heeft weggegeven aan de woningbouwvereniging, maar daar weten ze niet zeker of hij wel van hen is. Voordat je dus zo'n groenstrook onder handen kunt nemen en hulp en toestemming krijgt, ben je dus heel lang aan het bellen. Want nee, de ambtenaar die het weet is pas over twee weken weer terug van vakantie en als hij er dan is dan moet je bij een kollega zijn, maar die is net ziek, etcetera." En dit was maar één voorbeeld van een hele rij die hij opsomde. In Apeldoorn zijn die problemen al opgelost. men heeft met vereende krachten de wijken daar leefbaar weten te maken. Dit op gang brengen van zo'n ontkokeringsproces valt binnen de doelstelling van het later aangekondigde sociale vernieuwingsproces. In Apeldoorn noemde men dat toen 'wijkintegratie'. Het waren de bewoners zelf (met professionele ondersteuning) die dit project hebben gedragen." Zonder de jarenlange inzet van het reguliere werk van Wisselwerk Zevenhuizen die de bewonerscommissies bege-

leid en ondersteund hebben, was het niet mogelijk geweest dit bijzondere project zo snel uit te voeren."

Het hoge bezoek

Intussen werd het een beetje rumoerig in de Grote Kerk want premier Lubbers ('komt-ie of komt-ie niet') betrad de ruimte. Na te zijn verwelkomd door de LSA-kerngroepleden maakte hij samen met LSA-voorzitter Jan Bugter een rondgang langs de kraampjes. Na vele handen te hebben geschud en kennis te hebben genomen van de vele initiatieven van buurtbewoners sprak de premier het aanwezige publiek toe. Hieronder volgt een weergave van die toespraak:

"Laat ik beginnen te zeggen dat ik het heel bemoedigend vond om hier rond te gaan. Ik zal niet te lange uiteenzettingen geven. Bij ons in Rotterdam heb ik geleerd: niet te veel woorden, daden zijn beter. Ik realiseerde mij toen ik binnenkwam, dat wat we hier zien eigenlijk voor velen heel veel jaren geleden is begonnen. Ik heb ook een aantal bekende

gezichten gezien en ook veel nieuwe. Die bekende gezichten ken ik nog uit de inspanningen rond de stadsvernieuwing, die ook nu nog doorgaan. Werkers in de tijd dat we spraken over Probleem-Cumulatie-Gebieden, een moeilijk woord voor veel problemen. En wat ik hier wil zeggen, is dat, bij u die dit hier op een enthousiaste manier samen draagt en elkaar ook laat zien wat mogelijk is, er eigenlijk iets heel bijzonders gebeurt.

Het bijzondere is dat na die lange voorgeschiedenis, de inspanningen in de stadsvernieuwing en in de PCG-gebieden, duidelijk is geworden dat de kern van de zaak is: de problemen samen van onderop aanpakken. Dat je er niet komt met allerlei regelingen van bovenaf. Dat is natuurlijk makkelijk gezegd, maar moeilijker om inhoud aan te geven. Daar zijn we ook nog steeds mee bezig. Nu al ruim een jaar lang zijn we bezig inhoud te geven aan Sociale Vernieuwing. Ik ontving dan wel rapporten over gemeenten en conventanten, over decentralisatie, zaken en bedragen die weliswaar reuze belangrijk zijn. Maar mij bekreep echter wel eens het angstige gevoel dat er de zoveelste operatie 'papier' aan de gang was.

Wat ik nu hier vaststel, is dat gelukkig, heel gelukkig, een praktijk in beweging is. En dat is een praktijk van mensen die het doen in de eigen wijk. Wat mij dan opvalt, ook als ik een vergelijking met vroeger maak, zijn twee grote verschillen: het eerste verschil is dat het, ik zou haast zeggen meer samenhangend en breed gebeurt. Niet alleen het wonen in de wijk krijgt aandacht, maar de verschillende belangrijke dingen zijn bij elkaar gebracht.

Wonen natuurlijk, maar ook de schone buurt en de veiligheid en hopelijk komt er ook verbinding naar andere vraagstukken zoals de gezondheid en het werk. Hopelijk zal op een gegeven moment ook de aansluiting op werk beter worden. Maar je ziet dus, en dat is mijn eerste punt, dat het niet zo maar voor één doel is, maar dat van onderop gezegd wordt: dat is voor ons belangrijk hier en dat willen we samen aanpakken.

Het tweede grote verschil met vroeger is, dat datgene wat ik dan nu maar de Sociale Vernieuwing noem, of het nu stadsvernieuwing of opbouwwerk was vroeger, meer erken-

ning heeft gekregen. Dat vooral de bestuurders in de gemeenten ineens gaan ontdekken: ja verdraaid, wij kunnen hier wel een verhaal in de gemeenteraad houden, en een post op de begroting zetten of niet, maar het gaat er in weze om hoe het in de praktijk gestalte krijgt en dat men er meer voor openstaat. De barriere, de drempel naar de bestuurders is gelukkig iets lager aan het worden. En dat moet natuurlijk nog verder doorgezet worden.

Dat geeft ook nu op dit moment, als

ik hier rondga, iets meer optimisme. U bent kennelijk mensen die ook het positieve wilt zien, het goede. En dat is heel belangrijk. Van daar uit kun je ook weer anderen mobiliseren. Daar heb ik heel veel waardering en ook bewondering voor, omdat ik denk dat u juist in uw werk heel veel moeilijkheden moet tegenkomen. Mensen die in de moeilijkheden zitten en die geneigd zijn van daar uit negatief te denken. Mensen die het niet meer zien zitten. Maar bij de presentatie van de projecten valt mij op dat ze zoveel vertrouwen uitstralen en mensen er weer een beetje geloof in hebben. Ik denk dat dat een heel belangrijk punt is.

Als je met mensen kunt praten, niet alleen in termen van 'jij bent zielig, wat kunnen we voor jouw doen', maar ook in termen van 'wat kan jij voor ons doen, jij bent belangrijk en hoe gaan we samen de problemen in deze straat, wijk of buurt' aanpakken, dan heb je een heel belangrijk instrument te pakken, een instrument dat dat wij als bestuurders niet in een regeling kunnen uitwerken. Dat zit nou eenmaal zo. Dit zijn denk ik de meer belangrijke ontwikkelingen. Breder, met meer erkenning en daardoor met meer succes en kracht. Wat ik ook heel prima vind, is dat men hier weer eens kan zien wat de ander elders doet en hoe hij dat aanpakt. Natuurlijk moet je het wel zelf doen, in je eigen omgeving en omstandigheden. Toch is het heel inspirerend, het geeft je toch nieuwe ideeën als je ziet wat er in andere steden gebeurt.

Toen ik hier rondging, langs de stalletjes, als ik het zo mag zeggen, viel mij iets op. Ik heb vroeger wel aardrijkskunde geleerd en de steden van Nederland ken ik wel, maar nu moet ik het weer opnieuw gaan leren want nu zie ik al die wijken. En dan ontdek je dat de stad niets zegt, de wijk zegt een hoop meer. Mensen leven natuurlijk wel in een stad, maar ze le-

ven veel meer in een wijk. Het zijn de mensen in die wijk en dat is eigenlijk de eenheid, de samenhang. Dat wordt hier heel trots neergezet. Mensen zeggen niet, 'ik ben Groninger'. Ze zeggen 'dit is mijn wijk, daar ben ik mee bezig'. Ook daaruit blijkt het zelfvertrouwen en wordt duidelijk dat het werk van onderaf gedaan moet worden.

En daarmee kom ik vanzelf op de vraag die me gesteld is over de inspraak en de zeggenschap. Ik wil u wel dit bekennen: dat voor ons in Den Haag de Sociale Vernieuwing niet geslaagd is als dat alleen maar betekent dat vanuit Den Haag geld naar de gemeenten gaat. Dat moet natuurlijk ook wel gebeuren. Maar het is pas geslaagd als binnen de gemeenten, de inzichten en de praktijk van onderop vanuit de wijk, bepalend zijn voor het geven van inhoud aan het werk. Ik hoop dus vurig dat de drempels tussen bewoners en degenen die voor de bewoners optreden, die bezig zijn met projecten enerzijds en de mensen in het stadhuis anderzijds, verder geslecht worden. En dat dat proces nog verder gaat. En dat is eigenlijk mijn principiële antwoord op de gestelde vraag.

Als wij vanuit Den Haag er iets aan kunnen doen, graag natuurlijk, maar ik maak mezelf niet wijs dat wij dat allemaal aan een touwtje hebben. Wat wel heel belangrijk is, is dat we doorgaan met de vaart erin te houden en voordeel te trekken uit wat ik nu zie van de verandering ten goede. Ik zei het eerder, dit is, en ook bij velen van u, heel veel jaren geleden begonnen. Maar het is net of er het laatste jaar een andere situatie bezig is te ontstaan. Ik heb hiervoor wel eens de volgende vergelijking gemaakt: het is net of je een pannetje water op het vuur hebt staan, dat je warm aan het maken bent omdat je kokend water nodig hebt. Er staat een vlam onder, de energie gaat erin, maar er verandert nog niet zo veel. Op een gegeven moment dan

gebeurt er iets, dan gaat het water koken en dan is er opeens een andere situatie. Als ik hier rondga dan denk ik dat dat nu precies op dit moment aan het gebeuren is. Mensen scoren met hun enthousiasme. Het werkt aanstekelijk en ineens is uw werksoort niet meer iets van in een hoekje je best doen, maar niet zo veel bereiken. Ineens begint het te vlammen en is er iets aan de hand. Ik hoop van harte dat deze dag, waar u zo veel van elkaar ziet en elkaar ontmoet, dit proces verder aanjaagt en versterkt.

En ik hoop, en daar eindig ik mee, dat veel mensen zoals ik, die bezig zijn in andere banen toch even de tijd vinden, om eens even naar de praktijk te gaan en te praten. Dan zie je altijd weer dingen die wij ook beter kunnen doen. Laat ik afsluiten met de opmerking dat ik vanmiddag niet alleen u iets te zeggen had, maar dat ik er ook iets van geleerd heb. ■